

formatos, charitas forma aliarum et dicitur et est, non quidem exemplariter aut essentialiter, sed magis effective, in quantum omnibus formam imponit secundum modum praedictum.

Bene igitur charitatem gemmam virtutum appellabis, quae caeteras format, illustrat, perficit, eisque ornatum singularem ac venustatem ex sui consortio impertitur. « Haec vestis purpurea sponsae, optime nitens super byssum castitatis; aut vestis polyymita Ioseph, omnium virtutum varietate decorata; vel si mavis, vestimentum Iacob, cuius fragrantia benedictionem Patris caelestis impetrat. Haec currus igneus sublevans interiorem hominem in paradisum spiritualem; bitumen quo Deus Ecclesiae arcum linivit; caementum quo lapides vivi in aedificio spirituali connectuntur; filum aureum quo colligantur inter se; caeleste gluten quod animam Deo iungit, et vinculum illud perfectionis quod felicissimo nexu et homines Deo, et inter se homines propter Deum eiusque dilectionem coagmentat. Haec arundo aurea qua portae et muri caelestis Ierusalem metiuntur Apoc. XXI-15, id est, qua luminis gloriae et beatificae visionis perfectio mensuratur. Haec demum nummus est quo Deus emitur et comparatur. Venalis est Deus, at quo nummo? Qua te emit charitate. Quod ergo inter planetas sol, inter elementa ignis, inter metalla aurum, et inter gemmas carbunculus, hoc inter virtutes charitas est (¹) ».

THESIS XXXIII.

Charitas, etsi eadem numero sit et in patria et in via, adhuc tamen conditionis longe diversae utrobique est et solum in patria propter praesentialitatem obiecti, ad plenam perfectionem sui actus suique status perducitur.

Virtutem charitatis eamdem numero manere in patria, iam dictum est in superioribus; manet enim eadem formalis ratio obiecti. Nec obstat quod obiectum amoris sit bonum apprehensum,

(¹) Gonet, Man. Tract. 8 § 6.

et quod alia sit apprehensio praesentis vitae, alia vero futurae. Nam apprehensio non explicat rationem motivam, sed solum conditionem sine qua non, et charitas non habet pro obiecto cognitionem, sed rem cognitam quae est eadem, scilicet Deum.

At dicendum nihilominus est, *actum* charitatis in patria, etsi non quantum ad notam specificam, at certe quantum ad accidentales perfectiones, quam maxime differre ab actu charitatis viae, differentiamque totam oriri ex differentia inter fidei lumen et clarum diem caelestis patriae, cum Deus amicus facie ad faciem videbitur. — Nam primo, habebit actus ille in patria modalitatem intensivam omnino diversae rationis ab ea quae nunc est. Aliter enim afficitur quis ad praesentia, et aliter ad absentia. Aliter afficitur ad bonum illud infinitum quod in superclarissima luce gloriae sicuti est resplendet, et aliter ad idem bonum quod nunc inter exilii umbras per solam viam remotionis et excellentiae ex creatis effectibus cognoscitur. Ex quo fit ut licet habitus charitatis in aliquo viatore possit esse intensior quam in comprehensore, nunquam tamen actus perfectissimi viatoris adaequabit actum minimi comprehensoris; est enim utrobique diversa quantitatis ratio. Sicut igitur linea, quantumcumque crescat, nunquam attingit quantitatem superficie, ita prorsus charitas viae* quae sequitur cognitionem fidei, nunquam attinget charitatem patriae quae sequitur cognitionem apertam, ut dicit Sanctus Thomas, Q. 24, a. 7 ad 3um. — Habebit praeterea actus charitatis in patria modum absolutae necessitatis, oppositum modo libertatis qui nunc est. Modum autem necessitatis dico, tam in specificatione quam in exercitio, eoque continuo et interminabili, quia quantum ad divinum bonum intuitive visum volubiles non erunt nostrae voluntiones, ab aliis in alia euntes atque redeentes, sed in nunc immobili aeternitatis erit actualis ardor huius amoris. At longe aliter est in via, in qua impossibile est, propter humanae vitae infirmitatem, semper actu cogitare de Deo, et moveri dilectione in ipsum. — Unde tandem tertio, sequetur absoluta inammissibilitas habitus charitatis qui nunc per peccatum semper amitti potest, et idcirco perfectionem sui status, quamdiu in hac vita vivitur, nusquam consequitur.

quanquam in alio statu. Si autem de actu, intrinsece etiam differt, propter diversae rationis perfectionem et quantitatem, ut declaratum est.

QUAEST. XXV-XXVI.

DE DILIGENDIS EX CHARITATE

Deinde considerandum est de diligendis ex charitate, et de ordine diligendorum. Et primum omnium observare oportet quod charitas est amicitia quaedam, et quod per amicitiam amatur aliquid dupliciter. Uno quidem modo, sicut amicus ad quem amicitia habetur; alio autem modo, sicut bonum quod amico optatur. Et si quidem de hoc secundo amandi modo ageretur, nulla ex creaturis deberet ab amore charitatis excludi. Sic enim ex charitate diligi possunt etiam creature irrationalis, in quantum scilicet ex charitate volumus eas conservari ad honorem Dei et utilitatem proximi. Sic quoque propter paritatem rationis possunt diligi et daemones et damnati, ut paeclare exponit S. Thomas, Q. 25, a. 3 et 11. At nunc intendimus id quod sub charitate cadit ut cui charitas vult bonum, et hoc modo manifeste excluduntur non solum irrationalia, verum etiam spiritus omnes a divino bono finaliter excommunicati, utpote incapaces beatitudinis aeternae super cuius communicatione tanquam super necessaria conditione charitas fundatur. Relinquuntur ergo diligenda ex charitate alia quae enumerat Augustinus l. 1 de doct. christ. c. 23, et de quibus sit sequens propositio.

THESIS XXXIV

¶ Quatuor sunt ex charitate diligenda. Aliquid quod supra nos est, Deus. Alterum quod nos sumus, anima propria. Tertium quod iuxta nos est, proximus. Quartum quod infra nos est, proprium corpus.

Unum sane est atque sibi semper identicum formale obiectum charitatis. Est tamen in diversis diversa ad illud unum habitudo, sicut etiam videre est in caeteris quae ad unum sunt,

vel ab uno. Nam sanitas exempli gratia, est obiectum formale medicinae, et unius est in se rationis formalis; at non una est habitudo sanorum ad sanitatem, quia diaeta est conservativa eius, purgatio restitutiva, homo susceptivus, atque ita porro. Similiter itaque accedit in proposito. Formalis enim charitatis ratio est *divina bonitas ut obiectum glorificationis in aeterna beatitudine cuius particeps homo efficitur*. Ad hanc autem rationem formalem aliter comparatur Deus qui est per identitatem divinum bonum beatitudinis obiectum; aliter ipse homo vel in re vel in spe particeps beatitudinis; aliter proximus in hac participatione ei consociatus; aliter denique corpus ad quod beatitudo nonnisi per quamdam redundantiam refunditur. Et sic distinguuntur illa quatuor quae in praesenti communiter enumerant theologi. «Est enim, inquit S. Thomas in Q. disp. de char. a. 7, «aliquid habens beatitudinem per suam essentiam, et hoc est «Deus. Et aliquid habens per participationem, et hoc est crea-«tura rationalis, tam illa quae diligit, quam aliae creature quae «ei associari possunt in participatione beatitudinis. Aliquid «autem est ad quod pertinet habere beatitudinem aeternam «per solam redundantiam quamdam, sicut corpus nostrum quod «glorificatur per redundantiam gloriae ab anima in ipsum. «Unde diligendus est ex charitate Deus ut radix beatitudinis; «quilibet autem homo debet seipsum ex charitate diligere ut «participet beatitudinem; proximum autem ut socium in partici-«patione beatitudinis; corpus autem proprium, secundum quod «ad ipsum redundat beatitudo ». Et haec quidem ad generalem conclusionis demonstrationem satis valent. Nunc autem, quia circa unumquodque ex illis tribus quae post Deum enumerata sunt, speciales occurunt vel dubitandi vel inquirendi rationes, ad singula in particulari descendendum.

§ I.

Et primo quidem, quantum ad hoc quod homo dicitur debere seipsum ex charitate diligere, venit difficultas, eo quod charitas amicitia quaedam est, et non appetit qua ratione unius-

Ad rem Caietanus in 2-2, Q. 24, a. 7: « Charitas duplēcēt
 « habet statum, scilicet naturalem et quasi praeter naturalem.
 « Status naturalis charitatis est, esse illo modo et ea perfectione
 « qua est in caelesti patria. Status autem quodammodo praeter-
 « naturalis est, esse sicut est in vita hac. Probantur haec. Et
 « naturalitas quidem charitatis in patria patet ex ipsa natura
 « charitatis, qua est amicitia inter hominem et Deum consequens
 « communicationem deiformitatis. Constat enim quod amicorum
 « est convivere et condelectari, quae in sola patria inter homi-
 « nem et Deum inveniuntur. Quod vero in hac vita praeter na-
 « turaliter quodammodo sit charitas, patet ex hoc quod charitas
 « via nominatur ab apostolo dicente: *Adhuc excellentiorem viam*
 « *vobis demonstro. Quamdiu sumus in corpore peregrinamur a Do-*
 « *mino; per fidem enim ambulamus. Nec habemus manentem civi-*
 « *tatem, sed futuram inquirimus.* Constat autem quod non solum
 « cives in peregrinatione et via, sed etiam naturalia, cum mo-
 « ventur ad sua loca, aliquid habent praeter naturalitatis adjunctum,
 « scilicet esse extra locum suum. Existente igitur duplii cha-
 « ritatis statu, consequens est ut duplex quoque sit illius per-
 « fectio, quatenus unicuique statui propria consonet perfectio.
 « Et quoniam neutrius status perfectio consistit in indivisibili,
 « sed latitudinem habet, (nam charitas in via augetur, et in pa-
 « terna domo mansiones multas habet), oportet utrique perse-
 « ctioni latitudinem consonam, quantitatēque spiritualem con-
 « venire. Et quoniam status viae et patriae non unius et eiusdem,
 « sed diversarum rationum sunt, idcirco perfectiones consequentes
 « eos, diversarum quoque rationum esse oportet. — Difficultas
 « huius rei consistit in assignando quomodo sunt diversarum
 « rationum perfectio charitatis in via et perfectio charitatis in
 « patria. Et quoniam de patria nihil scimus nisi quantum Do-
 « minus narravit in scripturis populorum et principum qui fue-
 » runt in ea, ex his quae audimus, novimus quod perfectio viae
 « habet se ad perfectionem patriae ut perfectio puerilis ad vi-
 « rilem, dicente apostolo ad hoc propositum: *Cum essem par-*
 « *vulus, loquebar ut parvulus,* etc. Et rursum quod se habet ut
 « lux diei in statu augmenti ad diurnam, dicente Salomone,

« *Prov. IV: Iustorum semita quasi lux splendens procedit, et crescit*
 « *usque ad perfectum diem.* Habemus siquidem ex his quatuor.
 « Primo diversam rationem perfectionis. Secundo, permanentiam
 « utriusque perfectionis simul. Tertio, augmentum secundum per-
 « fectionem viae. Quarto, quod quantumcumque augeatur, semper
 « est simpliciter minor charitate patriae. — Diversa imprimis
 « perfectionis ratio patet ex hoc, quod licet natura pueri et viri,
 « et similiter lucis matutinae et perfecti diei, una et eadem sit,
 « perfectio tamen naturae in pueritia et virilitate diversarum est
 « rationum, ut experientia teste probat apostolus. Et simile patet
 « de lucis diverso statu. Nam quod perfectioni prioris status
 « attestatur, imperfectionis esset in succedente statu, ut patet. —
 « Permanentia autem, evacuatis his quae imperfectionis sunt,
 « clare liquet. Nam eadem natura cum eo perfectionis (simpli-
 « citer) quod in pueritia acquisivit, permanet in viro; et eadem
 « lux evacuata admixta imperfectione, in die perfecto invenitur,
 « ut iuxta apostolum charitas nunquam excidat, sed cum venerit
 « quod perfectum est, evacuabitur quod ex parte, id est imper-
 « fectione est (¹). — Augmentum, durante via, manifeste quoque
 « habetur, si advertimus quod durante pueritia, semper habet
 « homo quo crescat, et similiter durante statu matutinali, semper
 « habet lux quo crescat. Et quemadmodum implicat hominem in
 « pueritia, et lucem mane, non posse amplius crescere, ita cha-
 « ritatem in statu viae non posse augeri. Iam enim non esset
 « in via, sed in termino, sicut nec homo in pueritia, nec lux in
 « mane. — Et ex hoc patet quartum, scilicet quod quantum-
 « cumque charitas augeatur in via, nunquam pervenit ad per-
 « fectionem patriae, quia alterius rationis sunt et istae perfectiones.
 « Sicut nec lux matutina potest adaequare secundum aliquam
 « intensivam sui perfectionem lucem perfecti diei, nec perfectio
 « puerilis perfectionem virilem ».

Ergo si de habitu charitatis sermo sit, idem numero manet,

(¹) Et hoc proprie loquendo non est duas perfectiones diversarum rationum remanere, sed unam consummatam, retinentem alteram epuratam ab admixta imperfectione.